

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

-----

๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้องเติมลงในช่องว่างต่อไปนี้
  - ก. เอ โอ ที่มีพยัญชนะสังโยค เช่น เสโย โสตุถิ เป็น.....ฯ (ทีฆะ รัสสะ) ฯ
  - ข. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น.....ฯ (โฆสะ อโฆสะ) ฯ
  - ค. พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น.....ฯ (ลิลิต ธนิต) ฯ
๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้องเติมลงในช่องว่างนั้นดังต่อไปนี้
  - ก. เอ โอ ที่มีพยัญชนะสังโยค เช่น เสโย โสตุถิ เป็น รัสสะ ฯ
  - ข. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น อโฆสะ ฯ
  - ค. พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น ธนิต ฯ
๒. สนธิคืออะไร ต่างจาก समाส อย่างไร ฯ สวโกหมสมิ ตัดต่ออย่างไร ฯ
๒. คือการต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทน์ และให้คำพูดสละสลวย ต่างจากสมาสที่ย่นบทมีวิภคิตหลาย ๆ บทให้เป็นบทเดียวกัน
สวโกหมสมิ ตัดเป็น สวโก-อหฺ-อสมิ ฯ ระหว่าง สวโก-อหฺ
 สระ ๒ ตัว คือ สระหน้า และ สระหลัง มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระเบื้องปลายบ้างก็ได้ คือ ลบ อ ที่ อหฺ เสีย สนธิเป็น สวโกหฺ ฯระหว่าง **สวโกหฺ-อสมิ**
 นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิตเป็น ม แล้วสนธิเป็น สวโกหมสมิ ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. สวตุถิ เป็นนามนามชนิดไหน ฯ
  - ข. ศัพท์มนโคณะ เมื่อเข้าสมาสแล้วนิยมทำอย่างไร ถ้าไม่ทำอย่างนั้นจำเป็นทำเป็นอย่างอื่นได้บ้างหรือไม่ ฯ
  - ค. ภิกษุ ๑,๐๐๐ รูป ต่อเป็นสังขยาว่าอย่างไร ฯ
  - ฆ. สข เพื่อน ป.เอก. ในปูลิงค์ และอิตถิลิงค์ มีรูปเป็นอย่างไร ฯ
  - ง. ภนฺเต ภทฺเต ใช้สำหรับใครเรียกใคร ฯ
๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. **สวตุถิ** เป็นนามนามชนิด **อสาธารณนาม** ฯ
  - ข. นิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น โอ เหมือนคำว่า มโนโค เป็นต้น, ถ้าไม่ทำอย่างนั้นทำเป็นอย่างอื่นได้บ้าง คือเฉพาะ วจ เมื่อเข้าสมาสแล้ว นิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น อี เหมือนคำว่า วจิมุม วจิสฺจริต เป็นต้น ฯ

ค. ภิกขุสหัสส์ ฯ

ฃ. ป.เอก. ในบุ๋ลึงค์ เป็น สขา ในอิตถิลึงค์ เป็น สขี ฯ

ง. ภาหุเต ภาทหุเต ๒ คำนี้ เป็นคำสำหรับภคฤหัสถ์เรียกบรรพชิตด้วยเคารพ หรือ บรรพชิตผู้อ่อนพรรษากว่า เรียกบรรพชิตผู้แก่พรรษากว่า ฯ

๔. เมื่อลง เณ ญย ปัจจัย ในอาชยาต ต้องทำอะไรบ้าง ฯ จงแก้คำ ที่เห็นว่าผิดให้ ถูกตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. อชฺช ปน ทิยนเตปิ กหาปณเ น อิจฺจติ ฯ

ข. สภา (สุนฺหรี) สาธฺฐติ สมฺปฏฺฐิจฺจิตฺวา ปกฺกนฺตา.....เซตวานาภิมฺขี คจฺจติ ฯ

ค. มา เอวํ กโรสิ ฯ

๔. ต้องพฤทธิสระตัวหน้าธาตุ และ ลบ ฃ เหมือนวิธีทัทธิติ ฯ แก้คำที่ผิดให้ถูกตาม หลักไวยากรณ์ดังนี้

ก. อชฺช ปน ทิยมาเนปิ กหาปณเ น อิจฺจติ ฯ

ข. สภา (สุนฺหรี) สาธฺฐติ สมฺปฏฺฐิจฺจิตฺวา ปกฺกนฺตา.....เซตวานาภิมฺขี^(๑) คจฺจติ ฯ

ค. มา เอวํ กโรหิ หรือ มา เอวํ อกาสิ, มา เอววมกาสิ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ทานํ ในประโยคว่า “อหฺนเต ทานํ สํวิทฺหิสฺสามิ” และ

“อิมฺสมิ โข ปน โลกเ ชนทานเณ อนภิชฺฌนกสฺสโต นาม นตฺถิ” คำไหนเป็น รูป สาธนะ และ ปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาให้ด้วย ฯ

ข. สุตฺวา, วนฺทนีโย, อภิรฺมฺม ลงปัจจัยอะไรในกิริยาภิตกั ฯ

๕. ก. ทานํ ในประโยคแรก เป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ ยฺ ปัจจัย

วิ. ทาทพฺพนฺติ ทานํ ฯ

ส่วนในประโยคหลัง เป็น ภาวรูป ภาวสาธนะ ยฺ ปัจจัย

วิ. ทานํ ทานํ ฯ

ข. สุตฺวา ลง ตวนฺตฺ ปัจจัย (แปลง หฺตฺ กับ สิ ปฐมาวิภตฺติ เป็น อา) ฯ

วนฺทนีโย ลง อนิย ปัจจัย ฯ

อภิรฺมฺม ลง ตฺวา ปัจจัย (อภิ+รมฺ+ตฺวา อุปสรรคอยู่หน้าแปลง ตฺวา เป็น ย ธาตุ

มี ม เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น มฺม จึงสำเร็จรูปเป็น อภิรฺมฺม) ฯ

(๑) ฃ ปัจจัยในนามภิตกัก็ดี อี ปัจจัยในตทิสตติทัทธิติก็ดี ถ้าเป็นอิตถิลึงค์ ต้องแปลงเป็น อินี เพื่อให้ต่างจากบุ๋ลึงค์ เช่น ฃมฺมจาริ เป็น ฃมฺมจารินิ สุขี เป็น สุขินิ ส่วน อี ปัจจัย เครื่องหมายอิตถิลึงค์ไม่ต้องแปลงเช่นนั้น

๖. ตว ปน ชีตุ สรีริ ทวตฺตีสากการกฺณปฺริปฺรุ พหิ จิตฺโต วย อสุจิมฺโฏ คำที่ขีดเส้นใต้
 ใวนั้น เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย
๖. ทวตฺตีสากการกฺณปฺริปฺรุ เป็น จัณฐิตฺตฺปฺริสสมาส มีอสมหารทิกุสมาส และ
 อวธารณบุพพบท กัมมชารยสมาส เป็นภายใน มีวิเคราะห์ดังนี้
 อสอาหาร ทิกุ. วิ. ทวตฺตีสํ อาการา ทวตฺตีสากการา.
 อว. กัมม วิ. ทวตฺตีสากการา เอว กฺณปฺรานิ ทวตฺตีสากการกฺณปฺรานิ
 ฉ. ตฺป. วิ. ทวตฺตีสากการกฺณปฺรานิ ปฺริปฺรุ ทวตฺตีสากการกฺณปฺริปฺรุ (สรีริ)
อสุจิมฺโฏ เป็น จัณฐิตฺตฺปฺริสสมาส มี น บุพพบท พหุพพิหิสมาสเป็นภายใน
 มีวิเคราะห์ดังนี้
 น บุพ. พหุพ. วิ. นตฺถิ เตสํ สฺวจิตฺติ อสุจินิ
 ฉ. ตฺป. วิ. อสุจินิ (ปฺณฺโณ) มฺโฏ อสุจิมฺโฏ ฯ
๗. ปารมี, และ พลี, อาลสิยฺ ในประโยคว่า “ยุวา พลี อาลสิยฺ อุเปโต” ลงปัจจัยอะไร
 ในตัทธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ
๗. ปารมี ลง ณ ปัจจัย ในราคาทัทธิต
 วิ. ปรมํ ปาเปตีติ ปารมี, ปรมาย อตฺถาย หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ वा
 ปารมี (ปฺฐิปทา) ฯ (ปรม+ ณ = ปารม ลง อี ครื่องหมายอิตถิลิงค์
 จึงสำเร็จรูปเป็น ปารมี) จงตั้งเป็นพหูวนะ ก็ได้
- พลี ลง อี ปัจจัย ในตัทธิตตัทธิต
 วิ. พลมฺสฺส อตฺถิตฺติ พลี ฯ
- อาลสิยฺ ลง ฌिय ปัจจัย ในภาวตัทธิต
 วิ. อลสฺสฺส ภาโว อาลสิยฺ ฯ
